

СЛУШНІ ПОРАДИ З КУЛЬТУРИ УСНОГО ТА ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ ДЛЯ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ І НЕ ТІЛЬКИ...

ЛЕВЧУК І. Основи культури мовлення: особливості, поради,

роздуми: навч. довід. / І. Левчук,

Л. Матящук. – Луцьк: Вежа-Друк, 2017. – 164 с.

Попри величезну кількість наукової, навчальної, довідкової літератури з мовознавчої проблематики зорієнтуватися в складному мовному матеріалі надзвичайно важко. Адже частина посібників адресована філологам і не завжди зрозуміла для широкого кола читачів, багато праць із культури української мови видані ще в радянський період і зазвичай зорієнтовані на російськомовні взірці, що суперечить чинним мовним нормам. Крім того, вираженого, фахового аналізу потребують чужомовні слова, передусім англіцизми, що заповнили українськомовний простір. Сучасне життя вимагає нового усвідомлення й систематизації мовного матеріалу, у суспільстві назріла потреба появи праці, яка стала б добрим порадиником на щодень для всіх, хто дбає про високу культуру свого мовлення.

Рецензований навчальний довідник «Основи культури мовлення» Ірини Левчук та Людмили Матящук укладений відповідно до тих змін, що відбулися в нашій мові за останні десятиріччя, і цілком відповідає запитам XXI століття. Його автори узагальнили багаторічний досвід аудиторного спілкування та мовного консультування, а також узяли до уваги публічні виступи працівників місцевих державних адміністрацій і місцевих рад, організаційно-розпорядчі документи та інші доступні дані на сайтах органів державної влади Волині тощо. Тому праця адресована передусім державним службовцям – працівникам органів державної влади та місцевого самоврядування, а також студентам, які вивчають курс «Українська мова у професійному спілкуванні». Без сумніву, вона буде корисною для всіх, хто цікавиться особливостями словникового складу та граматичного ладу української мови, хто хоче вдосконалити свої знання правописних і наголосових норм, хто відкритий до сприйняття й пошуку потрібної інформації та прагне до самоосвіти.

Автори ставлять за мету систематизувати і схарактеризувати важливі аспекти мовної культури на сучасному лінгвальному зрізї, орієнтуючись на збереження мовних пріоритетів та відродження безпідставно

ігнорованих національних традицій. Тому такою надважливою для них є настанова-заповіт Михайла Грушевського: «Не маймо претензії творити для віків, а ліпше пильнуймо свого обов'язку перед хвилиною, перед її вимогами, щоб чесно сповнити його».

Праця ґрунтується на вагомій джерельній базі. У списку використаної літератури – найновіші академічні словники, студії авторитетних українських учених: Івана Вихованця, Катерини Городенської, Світлани Єрмоленко, Олександра Пономарева, Ірини Фаріон та ін.

У доборі інформації автори виважені та скрупульозні. Вони не прагнуть охопити весь обшир мовного матеріалу, що його використовують у своїй професійній діяльності державні службовці. А своє завдання вбачають у тому, щоб навчальний посібник слугував зручним порадиником на щодень для практиків, заохочував до самостійного пошуку потрібної інформації, спонукав до роздумів над висловленнями авторитетних учених, письменників, державних діячів та ін.

Рецензована праця цікава за наповненням мовного матеріалу й оригінальна за манерою його подання. Вона складається з п'яти розділів, передкладає, після слова та списку використаної літератури. Три розділи містять інформацію про основні наголосові, лексичні та граматичні норми сучасної української літературної мови, типові порушення цих норм та поради щодо їхнього усунення з покликанням на студії авторитетних учених, академічні словники тощо.

Заслуговує на схвалення четвертий розділ «Корисні джерела», у якому автори пропонують тематич-

ний принцип добору бібліографії, скеровуючи читачів до посібників, словників, іншої літератури, що спонукатиме до самостійного пошуку потрібної інформації, заохочуватиме до самоосвіти. П'ятий розділ – «Практичний блок» – дасть змогу закріпити навички, перевірити здобуті знання на практиці.

«Родзинкою» посібника є мовний матеріал, розміщений на його берегах. Це так звані цікавинки – пізнавальна інформація про розділи мовознавства, мовні компетенції щодо особливостей наголошування слів, специфіки слововживання, словозміни, побудови синтаксичних конструкцій. Такі поради й коментарі, на переконання авторів, «допоможуть досягнути більшої точності, логічності, багатства, чистоти, доречності, достатності та виразності мовлення». Викликають також зацікавлення та спонукають до роздумів міркування поважних науковців, письменників, державних діячів.

Щиро радіємо з того, що з'явилася на світ ще одне виплекане з любов'ю унікальне видання, яке віддзеркалює специфіку наголосових, лексичних і граматичних норм української мови початку третього тисячоліття. Сподіваємося, воно стане надійним порадиником з основ культури мовлення, настільною книжкою, якою будуть послуговуватися не лише в професійній діяльності, а й у неофіційному спілкуванні державні службовці, студенти, вчителі, науковці, журналісти – усі, хто хоче пізнати тонкощі українського слова. А настанови авторів стосовно словесного наголосу, вибору того чи того слова, морфологічної форми, синтаксичної конструкції, заохочення до самостійного пошуку потрібної інформації дадуть змогу уникати вад усного і писемного мовлення, слугуватимуть надійним підґрунтям для підвищення комунікативної компетенції всіх, хто прагне до самовдосконалення.

Ірина МЕЛЬНИК,

професор кафедри української мови Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки

ВЖИВАЙМО ПИТОМУ УКРАЇНСЬКУ ЛЕКСИКУ

Запозичення слів чужомовного походження – один зі шляхів збагачення лексичного складу кожної мови. Як відомо, частка такої лексики в українській мові становить 10 відсотків. Однак останнім часом спостерігаємо надуживання чужомовними словами в усному та писемному спілкуванні службовців. Очевидно, таку практику мовці переймають із засобів масової інформації, у яких проблема засмічення української мови зайвими чужими словами – одна з основних. Дехто вважає, що мовлення, збагачене запозиченнями, засвідчує високий рівень інтелектуальності. Насправді ж невібагливі мовці показують недостатнє знання словесного багатства рідної мови, долучаючись до руйнації національної мовної системи.

Звісно, запозичення обґрунтовані, якщо мова не має власного лексичного позначення для якогось поняття, зокрема новації. Водночас чужомовна лексика – це засіб мовної експансії. Радимо пам'ятати про це повсякчас і з-поміж синонімічних варіантів обирати для активного вжитку українські лексичні відповідники.

ЧУЖОМОВНІ СЛОВА	ВІДПОВІДНИКИ	ЧУЖОМОВНІ СЛОВА	ВІДПОВІДНИКИ
абсолютний	цілковитий, повний	імідж	образ
абсурд	нісенітниця, безглуздя	імпазантний	величний, поважний
авангардний	передовий	імпонувати	подобатися, справляти враження
автентичний	справжній, непідробний	індиферентний	байдужий
адаптуватися	пристосуватися	інтеграція	об'єднання в єдине ціле
акумулювати	призбирувати, накопичувати	інцидент	неприємна подія, непорозуміння, випадок
актуальний	злободенний	колізія	зіткнення
альтернатива	вибір	компенсація	відшкодування
аналогія	відповідність	компетентний	обізнаний, досвідчений
анархія	безлад	комунікабельний	товариський
анулювати	скасувати	консенсус	згода щодо спірного питання
апелювати	звертатися	консолідація	зміцнення, об'єднання, згуртування
аргумент	доказ, підстава, обґрунтування, мотив	концентрувати	зосереджувати, згущувати, збагачувати
аукціон	продаж, торг	координувати	погоджувати
безапеляційно	беззаперечно	лаконічний	стислий, короткий, небагатослівний
бонус	додаткова винагорода	ліквідувати	скасувати, припинити, знищити
візувати	погоджувати	ліміт	обмеження
віртуальний	можливий, імовірний, уявний	лімітувати	обмежувати
гене́за	походження	ліцензія	дозвіл, згода
генерація	покоління	локальний	місцевий
гіпотеза	припущення	месидж	попелання, заклик
гіпотетичний	припустимий, передбачуваний	моніторинг	стеження, нагляд, контроль, перевірка
дебати	обговорення, обмін думками	неординарний	незвичайний, непересічний
девальвація	знецінення, зниження курсу валюти	онлайн	безперервний (миттєвий) зв'язок
деградувати	занепадати, рухатися назад, погіршуватися, вироджуватися	оптимістичний	життєствердний
демократія	народовладдя	оригінальний	незвичайний, своєрідний, самобутній
департамент	відомство	парадокс	дивовижа, несподіванка
директива	постанова, настанова, вказівка	паритетність	рівність
дискусія	суперечка	периферія	окраїна, провінція
домінувати	переважати	потенційний	можливий, імовірний
еволюція	розвиток, розвій, поступ	процент	відсоток
еквівалент	відповідник	ремонтувати	налагоджувати, виправляти, лагодити, усувати пошкодження
екзит-пол	опитування на виході	рентабельний	дохідний, прибутковий
екстремний	невідкладний	реформа	перетворення, поліпшення
енергійний	рішучий, наполегливий, діяльний, працьовитий		
ігнорувати	зневажати		
ідентичний	тотожний, однаковий, рівний, однотипний		